

**Bárdos Rita**

*Munkajogi és Szociális Jogi Tanszék*

*Témavezető: Lehoczkyné Kollonay Csilla*

## **AZ ÜZLETI TITOK VÉDELME NEK MUNKAJOGI ÉS BÜNTETŐJOGI ÖSSZEFÜGGÉSEI**

Napjainkban a gazdasági válság és globalizáció hatására felerősödött piaci versenyben, a folyamatosan átalakulóban lévő gazdasági környezetben egyre nagyobb piaci értéke van az információknak, ezért ezek egyre erősebb „támadásnak” vannak kitéve. Sok esetben költséghatékonyabb és gyorsabb jogellenesen vagy etikátlanul üzleti információ birtokába jutni, mint kutatni, terméket fejleszteni, saját apparátust létrehozni, fenntartani és adatbázist építeni, karbantartani stb.. Ez azonban a gazdaság fejlődését és fenntarthatóságát veszélyeztetheti. Vizsgálódásom tehát arra irányul, hogy a munkáltatónak milyen eszközei lehetnek vitathatatlan gazdasági érdekei megóvásához, a munkaviszony fennállása alatt és azt követően, meddig avatkozhat be a munkavállaló vállalkozáshoz való jogába.

Mivel munkaviszonyban szerzett információkról, ismeretekről, tapasztalatról van szó, a dolgozat elsődlegesen munkajogi oldalról vizsgálja a kérdést. Ezt követi azoknak a jogi kereteknek a vizsgálata, amelyekben a védett érdekek közérdekkel kapcsolódása folytán jogszabályi tilalom – egyebek mellett büntetőjogi tilalom is – védi a munkáltató vagyoni értékű titkait.

A Munka Törvénykönyve alapján két lényeges intervallumot kell megkülönböztetni, a munkaviszony fennállása alatti és az azt követő időszakot.

### **I. Munkavállalói kötelek a munkaviszony fennállása alatt**

A munkaviszony fennállása alatt a munkavállalót a Munka Törvénykönyvéből fakadóan a munkáltatóéval párhuzamos (esetleg konkurens) magatartással összefüggésben négyfajta kötelelem terheli. Az 1992. évi XXII. törvény munkaviszony fennállása alatti időre vonatkozó releváns rendelkezések szerint

- az általános együttműködési kötelezettség körében nem tanúsíthat olyan magatartást, amellyel munkáltatója jogos gazdasági érdekeit veszélyeztetné – kivéve, ha erre jogszabály feljogosítja;<sup>1</sup>
- a munkavégzés szabályai között szerepel az a tilalom, miszerint köteles – néhány kivételtől eltekintve – a munkája során tudomására jutott üzleti titkot megőrizni;<sup>2</sup>
- további munkaviszony vagy munkavégzésére irányuló jogviszony létesítését köteles a munkáltatónak bejelenteni, amit a munkáltató adott esetben megtilthat (illetve megállapodás alapján eleve kizárható ilyen párhuzamos jogviszony létesítése);<sup>3</sup>
- speciális versenytildalmi kikötések vonatkoznak a vezető állású munkavállalókra.<sup>4</sup>

A jelen tanulmány nem foglalkozik e rendelkezések részletes elemzésével, mivel ezt a szerző korábbi dolgozatában már megtette.<sup>5</sup> Szintén nem tárgya e dolgozatnak annak vizsgálata, hogy a 2012. július 1-től hatályos új Munka Törvénykönyve mennyiben jelent változást a jelenlegi szabályozáshoz képest.

## **II. A munkáltató gazdasági érdekeinek munkajogi és büntetőjogi védelme a munkaviszony megszűnése után**

A munkaviszony megszűnése után a munkáltató gazdasági érdekeit kétirányú védelem illeti meg: egyfelől munkajogi rendelkezés alapján megállapodásban lehet biztosítani, hogy a munkavállaló ne végezzen a munkáltatói érdekekbe ütköző tevékenységet, másfelől bizonyos magatartásformák ellen erre vonatkozó külön megállapodás nélkül is jogszabályi rendelkezések védik a munkáltatót.

Az ún. „versenytildalmi megállapodást” a jelenleg hatályos és az új Mt. is ismeri, amelyet az előbbi a jogok gyakorlásának és kötelezettségek teljesítésének alapvető szabályai között tárgyalja, míg az új törvényben ez a kérdés a munkaviszonyokhoz kapcsolódó egyes megállapodások között nyert rendezést. A jelenleg hatályos szöveg szerint tilos a munkáltatói jogos gazdasági érdekek veszélyeztetése, amennyiben erre nézve a felek megállapodást kötnek, a tilalom a munkaviszony megszűnését követő legfeljebb 3 évig terjedhet, és csak ellenérték kikötése esetén érvényes,

---

<sup>1</sup> 1992. évi XXII. törvény 3. § (5) bek.

<sup>2</sup> 1992. évi XXII. törvény 103. § (3) bek.

<sup>3</sup> 1992. évi XXII. törvény 108. § (1)-(2) bek.

<sup>4</sup> 1992. évi XXII. törvény 191. §

<sup>5</sup> BÁRDOS 2010, 61-75. o.

egyebekben pedig a polgári jog szabályai irányadók rá.<sup>6</sup> Az új törvény ennél részletesebb szabályokat állít fel. Elkövetési magatartásként a veszélyeztetésen túlmenően megjelöli a munkáltatói jogos gazdasági érdekek megsértését is. A tilalom időtartama már csak legfeljebb két év lehet. Az új szöveg iránymutatást tartalmaz az ellenérték megállapítására is, amely némileg választ ad a bírói gyakorlatban eddig jelentkezett kétségekre. Az ellenérték összegének meghatározásánál különösen arra kell tekintettel lenni, hogy a megállapodás milyen mértékben akadályozza a munkavállalót – elsősorban képzettségére és gyakorlatára tekintettel – újabb munkavégzésre irányuló jogviszony létesítésében. Az ellenérték a megállapodás tartamára nem lehet kevesebb, mint az azonos időszakra járó alapbér egyharmada. Az mindenképpen üdvözlendő, hogy az ellenértékre a törvény támpontokat nyújt, ugyanakkor külön elemzést igényel, hogy a szabályozás ilyen formában és tartalommal mennyiben felel meg a rendeltetésének.<sup>7</sup> Az ennél részletesebb ismertetés nem tárgya a jelen dolgozatnak.

A munkáltató jogos gazdasági érdekeit versenytilalmi megállapodás nélkül védő, egyéb, nem munkajogi rendelkezés vizsgálata veti fel azt az alapkérdést, hogy hol húzódik meg a határ a munkáltató gazdasági érdekkörébe tartozó egyes elemek között, melyek azok az érdekek, amelyek annyira fontosak, hogy a jogszabály külön megállapodás, esetleg időbeli korlát és ellenérték nélkül is védelmet biztosít nekik. Első megközelítésként magából a norma szövegéből lehet kiindulni. Munkajogi szabályt természetesen nem találunk, hiszen a munkaviszony megszűnése utáni időszakról van szó, amelyre az Mt. hatálya már nem terjed ki. Leszögezhető tehát, hogy az egykori munkavállalóval szembeni védelmet nem munkajogi alapon kell keresni. A teljesség igénye nélkül ehelyütt csak példálózó jelleggel említendő az Alaptörvény, Polgári Törvénykönyv,<sup>8</sup> Versenytörvény,<sup>9</sup> Büntető Törvénykönyv,<sup>10</sup> a gazdasági társaságokról,<sup>11</sup> a tőkepiacról,<sup>12</sup> a biztosítókról,<sup>13</sup> az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról szóló törvény<sup>14</sup> stb.

---

<sup>6</sup> 1992. évi XXII. tv. 3. § (6) bek.

<sup>7</sup> 2012. évi I. tv. 228. § (1)-(2) bek.

<sup>8</sup> 1959. évi IV. tv. a Polgári Törvénykönyvről

<sup>9</sup> 1996. évi LVII. tv. a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról

<sup>10</sup> 1978. évi IV. tv. a Büntető Törvénykönyvről

<sup>11</sup> 2006. évi IV. tv. a gazdasági társaságokról

<sup>12</sup> 2001. évi LXX. tv.

<sup>13</sup> 2003. évi LX. tv.

<sup>14</sup> 1993. évi XCVI. tv.

A jelen tanulmány ezek közül elsődlegesen a büntetőjogi védelemmel foglalkozik, mivel a legnagyobb súlya, visszatartó ereje a gazdasági bűncselekmények jellemző elkövetői körén belül minden bizonnyal a büntetőjogi szankcióknak van. A büntetőjog ugyanakkor háttérjogszabályként egyéb normákra is támaszkodik, a vizsgált területen szoros jogági összefonódás van. A Btk. XVII. fejezetében szabályozott gazdasági bűncselekmények közül a 300. §-ban szabályozott gazdasági titok megsértése tényállás az, amely szoros összefüggésben állhat a vizsgált témával. A munkáltatói gazdasági érdekkörön belül a jogalkotó által elkerülni kívánt hátrányt a munkavállaló a munkáltató gazdaság titkainak megsértésével okozhatja a munkaviszony alatt és megszűnése után is. Ezt a tényállást a 2005. évi XCI. tv. 18. §-a iktatta a Btk.-ba 2005.09.01. napjától kezdődő hatállyal. Az új tényállás magában foglalja a korábban már büntetni rendelt üzleti titok megsértését (300. §), a banktitok megsértését (300/A. §) és értékpapírtitok megsértését (300/D. §). A büntetendő cselekmények körét a jogalkotó ezek mellett kiterjesztette a biztosítási titok és a pénztártitok megsértésére is.

Már a Csemegi-kódexben is található utalás erre a tényállásra, a 479. § ugyanis, amely a hivatali vétségekről szólt, nem zárta ki egyértelműen azokat a tetteket, amelyeket a közhivatalnokok gazdasági jellegű adatok kapcsán és „magánosok” ártalmára követhettek el, mindez azonban az üzleti titoksértés üldözéséhez nem volt elegendő. Ezt a helyzetet bírálta Angyal Pál, szerinte ugyanis az akkori büntetőtörvénykönyv azt vallotta, hogy a szabad verseny résztvevői magukat próbálják meg megvédeni a visszaélésekkel szemben, s így nem sújtott le azokra, akik a gazdálkodás érdekeit sértő vagy veszélyeztető módon üzleti és üzemi titkokat lestek el vagy azokat nyerészkedési céllal kihasználták. Az 1940. évi XVIII. tc. a Btk.-t módosítva már kimondta, hogy hivatali titoknak kell tekinteni az állami intézmények, közművek stb. üzemi és üzleti titkát is, azonban piaci verseny hiányában ennek a rendelkezésnek túlzott jelentősége nem volt. Az áttörés az 1990-es években következett be, amikor a Tpv. megjelenését követően felismerték, hogy a versenyjogi szankciók önmagukban nem nyújtanak elég védelmet az üzleti titok megsértőivel szemben, így került sor az üzleti titok, majd nem sokkal később a banktitok és az értékpapírtitok büntetőjogi védelmének deklarálására is. Azóta a Tpv. és a Ptk. szövegének módosulásaira tekintettel, a büntetőjogi norma is többször módosult. Végül így alakult ki a jelenlegi helyzet, amelyben e titokfajtákat összefoglalva, a törvényalkotó a gazdasági titok keretében biztosít védelmet.<sup>15</sup> A jelenleg hatályos szöveg szerint:

---

<sup>15</sup> TÓTH 2002, 303-304. o.

300. § (1) Az a bank-, értékpapír-, pénztár-, biztosítási vagy foglalkoztatói nyugdíjtitok megtartására köteles személy, aki bank-, értékpapír-, pénztár-, biztosítási vagy foglalkoztatói nyugdíjtitoknak minősülő adatot jogtalan előnyszerzés végett, vagy másnak vagyoni hátrányt okozva illetéktelen személy részére hozzáférhetővé tesz, úgyszintén aki jogtalan előnyszerzés végett, vagy másnak vagyoni hátrányt okozva üzleti titkot jogosulatlanul megszerez, felhasznál, mással közöl vagy nyilvánosságra hoz, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Nem büntethető gazdasági titok megsértése miatt, aki

a) a közérdekű adatok nyilvánosságára és a közérdekből nyilvános adatra vonatkozó, külön törvényben meghatározott kötelezettségének tesz eleget, vagy

b) a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben előírt bejelentési kötelezettségének tesz eleget, vagy illet kezdeményez, akkor sem, ha az általa jóhiszeműen tett bejelentés megalapozatlan volt,

c) bennfentes kereskedelemmel, piacbefolyásolással vagy a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos, törvényben előírt bejelentési kötelezettségének tesz eleget, vagy illet kezdeményez, akkor sem, ha az általa jóhiszeműen tett bejelentés megalapozatlan volt.

A gazdasági titok körében különbséget kell tenni a bank-, értékpapír-, pénztár-, biztosítási vagy foglalkoztatói nyugdíjtitoknak minősülő adat és az üzleti titok között. A két külön csoportba tartozó elemek (hogy adatról, üzleti titokról, gazdasági titokról vagy egyszerűen titokról van-e szó, a tanulmány a későbbiek során bontja ki), nemcsak tartalmukat tekintve térhetnek el, hanem az elkövetési magatartásban is különbség van. A bank-, értékpapír-, pénztár-, biztosítási vagy foglalkoztatói nyugdíjtitok csoportjába tartozó adatokat külön jogszabályokban található definíciók segítségével lehet körülhatárolni.

Az üzleti titok fogalmát a korábban hatályban volt Btk. szöveg még maga definiálta, eszerint *üzleti titoknak minősült minden olyan tény, információ, megoldás vagy adat, amelynek titokban maradásához a jogosultnak méltányolható érdeke fűződött, és amelynek titokban tartása érdekében a jogosult a szükséges intézkedéseket megtette*. Ez a szöveg az akkor hatályos versenytörvényben foglaltakkal azonos kritériumokat fogalmazott meg. Érthető is, hiszen az üzleti titok megsértése elsődlegesen a versenyszférában okozhat hátrányt, ellenkező esetben ugyanis magántitokról lenne szó, amelyet a Btk. másik rendelkezése véd.<sup>16</sup> A jelenleg hatályos Btk. szövegben azonban nem szerepel az üzleti titok definíciója, arra a Ptk. meg-

<sup>16</sup> A Btk. 300. §-t az 1994. évi IX. törvény 20. §. beiktatta, amely 1994.05.15-től volt hatályos egészen 2005. VIII. 31-ig, 1996. évi LVII. tv. 4. § (3) bek. a) pont

határozása az irányadó. Hozzá kell tenni, hogy ma már a versenytörvény is a Ptk. üzleti titok fogalmára utal, anélkül, hogy azt maga meghatározná.

Ezekből az a következtetés vonható le, hogy az üzleti titok fogalmának meghatározásánál és értelmezésénél, legyen szó munkajogi, versenyjogi vagy büntetőjogi tényállásról, a polgári jognak, a Ptk.-ban rögzített definíciónak van kulcsszerepe. Ennek azért van jelentősége, mert korábban az egyes jogszabályok egymást nagymértékben átfedő, azonban mégsem teljesen azonos fogalom-meghatározást használtak. Az üzleti titok megsértése miatt alkalmazandó jogkövetkezményeket tehát nem a sérelem tárgya, hanem az elkövetés motívuma, az elkövetési magatartások határozzák meg, valamint az, hogy a jogsértést az elkövető milyen minőségében hajtja végre.

A német jogban a Bundesverfassungsgericht iránymutatása az irányadó az üzemi és üzleti titok értelmezésénél. Eszerint ilyennek minősül minden olyan, egy vállalkozásra vonatkozó tény, körülmény és eljárás, amely nem nyilvános, hanem csak egy meghatározott személyi kör számára hozzáférhető, és amelynek titokban maradásához a jogosultnak jogszerű érdeke fűződik. Míg az üzemi titok esetében műszaki tudásról, addig az üzleti titoknál „kereskedői” tudásról van szó. Ezeket a fogalmakat gyakran szinonimaként használják. A német jogban az üzemi és üzleti titok a büntetőjog és a versenyjog védelme alatt áll. Az üzemi titok ismérvei a Bundesverfassungsgericht szerint, hogy a vállalkozás titokban tartja, ill. csak egy meghatározott személyi kör számára teszi hozzáférhetővé és titokban akarja tartani, továbbá, hogy más személyek számára egyszerűen nem hozzáférhető. Ez alatt értendők: a vállalkozás nyilvánosságra nem hozott gazdasági adatai, technikai know-how, receptek, szerkezeti (konstrukciós) tervek, konstrukciós és gyártási eljárások, egyéb eljárások, ügyfeladatok, megbízásokra vonatkozó adatok, kalkulációk, marketingkonceptiók, hirdetési módszerek, stratégiára vonatkozó iratok, személyzeti ügyek, szállítási tervek, beszállítók, hitelképességre vonatkozó adatok.<sup>17</sup>

A német jog szerint a munkavállaló a munkaszerződés aláírásával titoktartásra kötelezetté válik, amely kötelezettség a munkaviszony megszűnése után is fennmarad, amennyiben utólagos versenytilalmi megállapodást köt a munkáltatóval. Ez a megközelítés ismételten felhívja a figyelmet az alapkérdésre: kell-e megállapodást kötnie a munkáltatónak az üzleti titok munkaviszony utáni megtartására vagy sem? A német jogból az a következtetés vonható le, hogy az üzleti titok munkaviszony utáni felhasználása nem tiltott, kivéve, ha a megőrzésére a felek külön megállapodást kötnek.

---

<sup>17</sup> Bundesverfassungsgericht über Betriebsgeheimnisse: [www.arbeitsratgeber.com/betriebsgeheimnis-0290.html](http://www.arbeitsratgeber.com/betriebsgeheimnis-0290.html)

Ugyanakkor a magyar szabályozás sokkal inkább arra enged következtetni, hogy a munkáltató üzleti titkainak felhasználása önmagában, erre vonatkozó szerződés nélkül is tilos. A német jogban büntetőjogi szankciót (szabadságvesztés büntetés vagy pénzbüntetést) mind a német Btk. (StGB),<sup>18</sup> mind a versenytörvény (UWG)<sup>19</sup> kilátásba helyez az üzemi, üzleti titok megsértésének egyes eseteire. A német jogi szabályozásból az alábbi következtetések vonhatók le:

- fogalmilag különbséget tesz üzemi és üzleti titok között (ez korábban a magyar jogban is így volt);
- az üzleti/üzemi titok védelmet elsődlegesen a versenyszférába tartozó kérdésnek tekinti, ezért a generális büntetőjogi védelmet is a versenytörvény biztosítja;
- büntetőjogi következményt a munkavállalóra nézve csak a munkaviszony fennállásának idejére állapít meg az üzleti/üzemi titok megsértése esetére;
- a német Btk. a titokvédelmet elsődlegesen foglalkozásokhoz, tisztségekhez köti és sokkal inkább a személyes, magántitkot képező adatokra terjeszti ki;
- a fentiekből következően a munkáltató a munkaviszony fennállása utáni időszakra elsősorban a munkavállalóval kötendő megállapodással óvhatja meg üzleti titkait.

A német megközelítéstől a magyar sok szempontból eltér. Már magának az üzleti titoknak a meghatározása és rendszerbeli elhelyezése is különbséget mutat. A korábban kifejtettek szerint a magyar jogban a kulcsszerepet a Ptk.-ban megfogalmazott üzleti titok definíció tölti be, amely a Btk. gazdasági titok megsértése tényállásnál is irányadó. A jelen tanulmány készítésekor hatályos Ptk. szöveg szerint:

Ptk. 81. § (1) Személyhez fűződő jogokat sért, aki a levéltitkot megsérti, továbbá aki a magántitok vagy üzleti titok birtokába jut, és azt jogosulatlanul nyilvánosságra hozza vagy azzal egyéb módon visszaél.

(2) Üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden olyan tény, információ, megoldás vagy adat, amelynek nyilvánosságra hozatala, illetéktelenek által történő megszerzése vagy felhasználása a jogosult – ide nem értve a magyar államot – jogszerű pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekeit sértené vagy veszélyeztetné, és amelynek titokban tartása érdekében a jogosult a szükséges intézkedéseket megtette.

(3) Nem minősül üzleti titoknak az állami és a helyi önkormányzati költségvetés, illetve az európai közösségi támogatás felhasználásával, költségvetést érintő juttatással, kedvezményel, az állami és önkormányzati vagyon kezelésével, birtoklásá-

---

<sup>18</sup> Strafgesetzbuch

<sup>19</sup> Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb

val, használatával, hasznosításával, az azzal való rendelkezéssel, annak megterhelésével, az ilyen vagyont érintő bármilyen jog megszerzésével kapcsolatos adat, valamint az az adat, amelynek megismerését vagy nyilvánosságra hozatalát külön törvény közérdekből elrendeli. A nyilvánosságra hozatal azonban nem eredményezheti az olyan adatokhoz – így különösen a technológiai eljárásokra, a műszaki megoldásokra, a gyártási folyamatokra, a munkaszervezési és logisztikai módszerekre, továbbá a know-how-ra vonatkozó adatokhoz – való hozzáférést, amelyek megismerése az üzleti tevékenység végzése szempontjából aránytalan sérelmet okozna, feltéve, hogy ez nem akadályozza meg a közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét.

(4) Az, aki az államháztartás valamely alrendszerével pénzügyi, illetve üzleti kapcsolatot létesít, kérésre köteles a jogviszonnyal összefüggő és a (3) bekezdés alapján közérdekből nyilvános adatokra vonatkozóan tájékoztatást adni. A felvilágosítás oly módon is történhet, hogy az adatokat a honlapon vagy a hirdetményi lapban teszik közzé. A felvilágosítás megtagadása esetén, vagy ha a felvilágosítást kérő szerint a tájékoztatás nem kielégítő, a törvényességi felügyelet gyakorlására jogosult szerv eljárása kezdeményezhető.

Mivel az új Ptk. Javaslat<sup>20</sup> az üzleti titokhoz való jog körében a jelenlegi szabályozástól több, lényeges pontban eltérő változtatást helyezett kilátásba, a témával kapcsolatban széleskörű szakmai vita alakult ki. A módosítás egy §-on belül tárgyalja az üzleti titokhoz való jogot és a know-how-t. Amennyiben a büntetőjogi gazdasági titok védelem a polgári joghoz nyúl vissza, úgy az egyes titoksértések büntetőjogi megítélésénél is szerephez jut az a kérdés, hogy az az adat, információ, amelyre nézve a jogsértést elkövették, minek minősül? Van-e különbség üzleti titok és know-how között, esetleg az előbbi, mint tágabb fogalom nem öleli-e fel ez utóbbit?

Az alapvető kérdés az, hogy az üzleti titok miként határolható el a know-how-tól, mennyiben szükséges és indokolt ezek külön jogi védelme. Ezek két különböző, de egybekapcsolódó fogalmi síkba tartoznak, mint a szabadság (jog) és tárgya a találmány (tény). Az üzleti titok azonban egyes vélemények szerint tágabb, a szellemi tulajdonon túlterjedő kategória, a know-how mellett felölelhet más információkat is (pl. amelyek a jogosult gazdasági pozícióját érintik, az alkalmazottak személyzeti anyagai, az összes kimenő és bejövő e-mail). Más álláspontok szerint az ilyen, nem forgalomképes, kereskedelmi csereértékkel nem bíró, bár üzleti vonatkozású információk a magántitok tágabb köréhez kell tartozzanak.<sup>21</sup> Az üzleti titok

<sup>20</sup> Új Polgári Törvénykönyv: a Kodifikációs Főbizottság javaslata

<sup>21</sup> BOBROVSZKY 4. o. <http://www.mie.org.hu/forum/Know-how-Bobrovsky%201.pdf>



és azon belül a know-how védelmének már hosszú ideje léteznek nemzeti szabályai és működik egy kialakult nemzetközi szakmai konszenzuson és az azt rögzítő hatályos globális egyezményen, a TRIPS-egyezményen alapuló rendje.<sup>22</sup> Abban valamennyi definíció megegyezik, hogy a know-how mint az üzleti titok tárgya meghatározásában a *genus proximum* az, hogy információ, ismeret, tudás, tapasztalat, tehát szellemi, eszmei, intellektuális természetű szubsztancia. Mégpedig olyan ismeret, amely döntően a gyakorlatban működő gondolati tartalom, az ötlet, elv elgondolás, eljárás, működési módszer körébe tartozik. Abban is egyetértés van a meghatározásokban, hogy a know-how fogalmi elemeként nem követelmény a rögzítettség, azonosítás, letét vagy regisztráció. A know-how a gyakorlatban megjelenhet tárgyasult formában (pl. dokumentáció, fénykép rajz, diagram, mágneskártya, mágnesszalag, mikrofilm, CD, floppy, prototípus képében) és megfoghatatlan formában (pl. tudattartalomban, készségekben, műszaki és menedzsment-szolgáltatásokban); (pl. Kodály-módszer<sup>23</sup>).

A nemzeti törvények általában nem közvetlenül a know-how-t, hanem az üzleti titok tárgyát határozzák meg. Sok ország – a francia gyakorlatban alkalmazott dichotómiát követve – különbséget tesz gyártási (ipari) és kereskedelmi titkok között. A gyártási titkok közé sorolják a tisztán technikai jellegű, a kutatási-fejlesztési tevékenységre vonatkozó információkat, míg kereskedelmi titoknak az üzleti stratégiára vonatkozó információk, marketing tanulmányok, eladási módszerek, értékesítési trükkök, ármegállapítások, fogyasztói elemzések, hirdetési stratégiák, szállítói és megrendelői jegyzékek, ügyfél-adatbázisok minősülhetnek.<sup>24</sup>

A TRIPS-Egyezmény szerint a know-how titkos információ, amellyel kapcsolatos követelmény kétrétű:

- az információ ne legyen közkinccs, hanem legyen eleve és folyamatosan titkos, azaz nem általánosan ismert vagy nem könnyen megismerhető a szakmai körökben;
- titokban tartása érdekében tegyenek ésszerű lépéseket.

Az első feltétel nem jelent abszolút újdonságot, azonban az információ nem lehet eleme és nem válhat bárki hibájából részévé a közkinccsnek, csak egy korlátozott számú csoport számára lehet hozzáférhető és ismert. Csak ebben az esetben lehet szó a TRIPS szerint „*jogosan ellenőrzés alatt tartott információról*”. Ez azonban nem jelenti azt, hogy más ne fejleszthette volna ki ugyanezt a produktumot és ne tarthatná titokban. A titokban tartás, mint feladat a Nemzetközi Kereskedelmi Ka-

<sup>22</sup> A szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló, 1994. április 15-én Marrakeshben elfogadott egyezmény, amelynek Magyarország 1995. január 1-e óta a részese

<sup>23</sup> BOBROVSZKY uo.

<sup>24</sup> BOBROVSZKY 4. o.

mara (ICC) 1961. definíciója alapján: „*a know-how-t titkos jellegűnek kell tekinteni, ha a közönség számára hozzáférhető formában nincs közzétéve, és a vállalat, amely kidolgozta vagy törvényesen megszerezte, minden ésszerű lépést megtesz jogosulatlan továbbadása megakadályozására*”. Ilyen lehet pl. belső titokbiztonsági és védelmi szabályzat, munkatársak továbbképzése, a védendő információk folyamatos számbavétele, becslése, szerződéses védelmi kikötések alkalmazása, titkosság jelzése a szenzitív adathordozókon, titokhordozók fizikai elkülönítése és elzárása, ellenőrzési rendszer kialakítása (belső körre, látogatók, partnerek, kirekesztésére), papírkosarak tartalmának megsemmisítése, stb. A titokban tartás érdekében tett intézkedések adott esetben jelentős költségekkel is járhatnak.<sup>25</sup>

A gyakorlati ismeretek főként munkaviszony alapján végzett tevékenység során szerzett tapasztalatokból születnek, ezért a know-how döntő része a munkáltatókat megillető „szolgálati know-how”. Az esetek többségében a know-how „megszerzősítése” nehéz, mivel a cégnél felgyülemlett és napról napra bővülő ismeretek képezte vagyon mögött kollektív kreativitás, egymásba szövődő, már meglévő információkon alapuló csapatmunka húzódik meg. Az USA-ban kifejezett álláspont, hogy az alkalmazottak műszaki-gazdasági, gyakorlati ismeretére, tapasztalatára, hozzáértésére, amelyeke a készségkészlet („skill set”) részei, nem igénylehető még üzleti titokvédelem sem, nemhogy kizárólagos jog.<sup>26</sup> Nem lehet megakadályozni, hogy a munkavállaló az adott munkáltatónál szerzett, a kenyérkeresethez szükséges általános tudást, a fejében, mozdulataiban meglévő ismereteit, képességeit és mindazt az információt, amely ettől nem könnyen elválasztható, magával vigye.<sup>27</sup> Lehetetlen kiküszöbölni, hogy a munkavállaló a munkáltató teljes ügyféllistáját a memóriájából törölje, a megoldást tehát a felhasználás, hasznosítás korlátozásában, kizárásában kell keresni.

A büntetőjog számára a fentiekből levonható következtetés, hogy az üzleti titok védelme a know-how védelmére is kiterjed, bár büntetőjogi gazdasági titok tényállás szempontjából irányadó Ptk. külön tárgyalja az üzleti titkot és a know-how-t, ez utóbbit a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok között kezelve, mivel a know-how alapvetően az üzleti (gazdasági) titok fogalomkörébe tartozónak minősül.

A büntetőjogi gazdasági titoksértést – tekintettel arra, hogy a védendő jogi tárgy, azaz az üzleti titok, azonos – elsősorban a célzat és az eredmény, bizonyos körben pedig az elkövetési magatartások különböztetik meg a civil jogi tényállásoktól.

---

<sup>25</sup> BOBROVSZKY uo.

<sup>26</sup> BOBROVSZKY uo.

<sup>27</sup> BOBROVSZKY uo.

Az elkövetési magatartással összefüggésben a bank-, értékpapír-, pénztár, biztosítási vagy foglalkoztatói nyugdíjtitok megtartására kötelezett személlyel szemben a Btk. azt várja el, hogy azt illetéktelen személy részére ne tegye hozzáférhetővé. Hozzáférhetővé tételnek minősülhet minden olyan magatartás, amelynek folytán a titokhoz illetéktelen személy hozzájuthat. A bűncselekmény aktív (pl. a banktitkot tartalmazó szerződést illetéktelen személy részére átadják) és passzív magatartással (pl. a banki alkalmazott a szerződés az íróasztalán felejtí) egyaránt megvalósulhat. A hozzáférhetővé tétel megteremtésével a bűncselekmény befejezetté válik. Nincs szükség arra, hogy a titkot illetéktelen személy ténylegesen megismerje (immateriális bűncselekmény). Illetéktelen személynek minősül mindenki, aki nem jogosult a banktitok megismerésére.<sup>28</sup>

Üzleti titok esetében a büntetőjog a jogosulatlan megszerzést, felhasználást, más-sal közlést vagy nyilvánosságra hozatalt tiltja, míg a Ptk. a nyilvánosságra hozatalt és egyéb módon való visszaélést nevesíti, mint tiltott magatartást, a Tpvt. ezzel szemben a megszerzést is jogsértőnek tartja. Az, hogy a polgári jog a tiltott magatartásokat szűkebb körben határozza meg, csak látszólagos, mivel az egyéb módon való visszaélés magában foglalhatja a büntetőjog által nevesített megszerzést, felhasználást és mással való közlést is.

A büntetőjogi tényállás szerint az üzleti titok megszerzése célirányos (jogtalan előnyszerzésre irányuló) aktív emberi magatartás. Lehet, hogy az elkövető csak elolvassa az üzleti titkot tartalmazó dokumentumot, s ezáltal anélkül szerzi meg, hogy hordozójának is ténylegesen birtokába kerülne. A megszerzés történhet egyéb büntetendő magatartás keretében (pl. lopás vagy a levéltitok megsértése útján) és lehet e nélkül is jogellenes. A jogellenesség kérdését a jogosult hozzájárulása, vagy annak hiánya dönti el. A megszerzés jelentheti azt, hogy az elkövető saját maga szerzi meg a titkot, de azt is, hogy más személy (személyek) közreműködésével. A közreműködő ilyenkor ugyancsak önálló tettesként felel. Az üzleti titok büntetetté valósította meg a bér munkát végző cég alkalmazottja, aki jogosulatlanul magához vette, majd később felhasználta a gyártási technológiára vonatkozó adatokat.<sup>29</sup>

Jogosulatlan felhasználás esetén az üzleti titok rendszerint jogszerűen kerül az elkövető birtokába, pl. korábbi munkaviszony keretében. Ez történt abban az esetben, amikor a terhelt, aki közreműködött a szabadalmazott termék gyártásában, olyan másik cégnél vállalt állást, amely jogosulatlanul felhasználta a termék ösz-

---

<sup>28</sup> BELOVICS – MOLNÁR – SINKU 2007, 555. o.

<sup>29</sup> BH 2002.176.

szetételére és gyártására vonatkozó, általa ismert titkos adatokat.<sup>30</sup> A felhasználás célra irányuló magatartás, mindig valamely következmény (rendszerint joghatás) elérésére irányul.

A közlés az üzleti titoknak minősülő tény (stb.) más konkrét személy tudomására hozatala. A közlés nem eredményezheti a nyilvánosságra hozatalt, ugyanakkor eredményeként kikerül a korábbi birtokosától, és – egy vagy több – meghatározott másik személy tudomására jut vagy birtokába kerül.

A nyilvánosságra hozatal olyan magatartás, amelynek eredményeként az üzleti titok nyilvánosságra kerül, azaz tartalmát elvileg bárki – azaz konkrétan előre meg nem határozható személyek – megismerhetik. Ennek módja – szóban, írásban, tömegtájékoztató útján – közömbös.

A felhasználás, a közlés és a nyilvánosságra hozatal ugyancsak egyaránt akkor jogellenes, ha a jogosult hozzájárulása nélkül történik.<sup>31</sup> A fentiekből tehát az a következtetés vonható le, hogy a munkavállaló általi üzleti titoksértés, történjen az a munkaviszony fennállása alatt vagy azt követően, büntetőjogilag – az egyéb feltételek teljesülése esetén – a munkáltató üzleti titkainak jogosulatlan felhasználása, illetéktelen személlyel való közlése és nyilvánosságra hozatal esetén üldözendő, a titok megszerzése munkakör ellátása során általában nem tiltott.

A célzat és eredmény, mint tényállási elem szintén megkülönböztető ismérvként szolgál a civiljogi és büntetőjogi tényállás elhatárolásánál. A bűncselekmény mindkét fordulata akkor tényállásszerű, ha jogtalan előnyszerzés végett vagy másnak vagyoni hátrányt okozva követik el. A jogtalan előny megszerzést az elkövető célzataként fogalmazza meg a tényállást. Előny mindaz, ami a korábbi helyzethez képest kedvező változást eredményez. Lehet anyagi (vagyoni) vagy személyes (erkölcsi) jellegű egyaránt. E célzat megállapítása esetén az előny tényleges megszerzése már a tényállás körén kívül esik. (Immateriális bűncselekmény.) Mindig jogtalan, ha a gazdasági titok megsértéséhez kapcsolódik. A társadalmi szokásoknak megfelelő és jó erkölcsöt nem sértő ajándék nyújtása azonban jogtalanak nem tekinthető. Az alternatív formában megfogalmazott második feltétel valójában nem elkövetési módot, hanem tényleges eredményt jelent. A vagyoni hátrányt okozva elkövetés azt jelenti, hogy az elkövető vagyoni hátrányt idéz elő, amelynek mértéke a minősítés szempontjából közömbös. E fordulat tehát materiális bűncselek-

---

<sup>30</sup> BH 2005.49.

<sup>31</sup> BELOVICS – MOLNÁR – SINKU 2007, 555. o.

menyt fogalmaz meg. Az alternatív feltételek bármelyikének megvalósulása befejezett bűncselekmény megállapítását eredményezheti.<sup>32</sup>

A bűncselekmény alanya tettesként bárki lehet, aki gazdasági titoknak minősülő adat birtokában van. Alapvető szabály ugyanis (amit az egyes igazgatási normák külön-külön rögzítenek is), hogy bárki, aki gazdasági titok birtokába jut, köteles azt időbeli korlátozás nélkül megtartani. A bűncselekmény alanya tehát korántsem csak a pénzügyi intézmény stb. dolgozója lehet. Elkövetheti olyan szerv vagy szervezet dolgozója is, amely szerv egyébként jogosult volt a gazdasági titok megismerésére. Végül elkövetheti, aki valamely hivatalos eljárás során (pl. peres fél a bírósági eljárásban) ismerte meg a banktitkot, vagy az is, aki véletlenül, vagy tévedésből jutott annak birtokába.<sup>33</sup> A jelenlegi és egykori munkavállaló tehát időbeli korlát nélkül alanya lehet a bűncselekménynek, ami azt jelenti, hogy a munkaviszony fennállását követően bármikor is követi el a volt munkavállaló a titoksértést, ezért adott körülmények között büntetőjogi felelősséggel tartozik.

A büntetőjogi tényállás szempontjából alapvető jelentősége van az elkövető tudattartamának. A gazdasági titok megsértése szándékos bűncselekmény. Elkövetője tisztában van azzal, hogy a bank-, értékpapír-, biztosítási vagy pénztártitoknak minősülő adat van a birtokában. Előre látja, hogy magatartása következtében illetéktelen személy juthat a titok birtokába, s ezt kívánja, vagy eziránt közömbös marad. A bűncselekmény haszonszerzési célzatot feltételező fordulata kizárólag egyenes szándékkal valósítható meg. Ennek hiányában az alternatív feltételként megfogalmazott meghatározott eredmény – a vagyoni hátrány – vonatkozásában azonban az eshetőleges szándék is elégséges lehet.<sup>34</sup> Jelentős különbség tehát a munkajogi és polgári jogi felelősséghez képest, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás szándékos magatartást feltételez, míg munkajogi és polgári jog alapján a titoksértő gondatlan magatartás esetén is helytállni tartozik.

### **III. Összefoglalás**

Megállapítható, hogy a tárgyiasult formában megjelenő üzleti titkot és ezen belül a know-how-t a magyar büntetőjog is védi. Leszögezhető továbbá, hogy a büntetőjogi védelem kiterjed arra az esetre is, ha – az egyéb büntetőjogi tényállási elemek megvalósítása mellett – a jelenlegi vagy volt munkavállaló megsérti egykori mun-

---

<sup>32</sup> BELOVICS – MOLNÁR – SINKU uo.

<sup>33</sup> BELOVICS – MOLNÁR – SINKU 2007, 558. o.

<sup>34</sup> BELOVICS – MOLNÁR – SINKU uo.

káltatója gazdasági titkait még akkor is, ha a felek nem kötöttek külön titokvédelmi megállapodást. Ez a magatartás a titok jogtalan felhasználás, illetéktelen személyvel való közlés és nyilvánosságra hozatal formájában valósulhat meg. A büntetőjogi szankcionálás szándékos magatartást feltételez. Arra a büntetőjog sem ad egyértelmű választ, hogy a nem tárgyasult, a munkavállaló agyában meglévő, a munkaviszony során felhalmozott ismereteket a munkavállaló külön megállapodás nélkül is köteles-e a munkaviszony megszűnése után, mint üzleti titkot megőrizni, ezeket felhasználhatja-e saját vagy más számára végzett tevékenység esetén. A választ elsősorban – a jövőben feltehetőleg módosuló – polgári jog alapján kell keresni – egy következő tanulmány keretében.

### **Felhasznált irodalom**

BÁRDOS Rita: A munkáltató legfeltettebb titkai. In: Jogi tanulmányok 2010 ELTE ÁJK Ph.D Konferenciakötet (Szerk.: NAGY Marianna) Budapest, 61-75. o.

BOBROVSZKY Jenő: Rejtélyek és Fortélyok. Hozzászólás az üzleti titok és a know-how kérdésköréhez a Ptk. Javaslat kapcsán: <http://www.mie.org.hu/forum/Know-how-Bobrovsky%201.pdf>

BELOVICS Ervin – MOLNÁR Gábor – SINKU Pál: Büntetőjog Különös Rész. VI. kiadás, HVG-ORAC Kft., Budapest, 2007

TÓTH Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények. KJK Kerszöv, Budapest, 2002